บทที่ 2
ปัญหาสุขศาสตร์ในโรงเรียน

ขอบข่ายของเนื้อหา

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน
   1.1 สถานที่ตั้งโรงเรียน
   1.2 อาคารเรียน
   1.3 นักเรียน
   1.4 ผู้บริหารโรงเรียน
   1.5 ครูในโรงเรียน
   1.6 เจ้าหน้าที่อื่น ๆ
   1.7 ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน
2. ปัญหาภายนอกโรงเรียน
3. สรุป
4. คำถามและกิจกรรมท้ายบทที่ 2

จุดประสงค์ในบทที่ 2

1. อภิปรายปัญหาสุขศาสตร์ในโรงเรียนที่เกิดจากภายใน และภายนอกโรงเรียนได้

บทที่ 2
ปัญหาสุขศาสตร์ในโรงเรียน

ความนำ

โรงเรียนเป็นสถานที่รวมเด็กที่มาจากชุมชนที่แตกต่างกันไป ทำให้เกิดปัญหาทางด้านอนามัยขึ้น เด็กมักจะมีสุขปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง อาจจะเป็นเพราะว่าการเรียนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากภายในและภายนอกโรงเรียน

เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถานที่รวมเด็กต่าง ๆ ที่มาจากชุมชนที่แตกต่างกัน บ้างก็มาจากแหล่งชุมชนที่มีความเจริญ มีการปฏิบัติตนตามสุขปฏิบัติ เด็กบางคนก็มาจากแหล่งเสื่อมโทรม สถานที่อยู่แออัด ยัดเยียด สกปรก ทำให้เป็นปัญหาเกิดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ขึ้น เมื่อมาอยู่ในโรงเรียน ปัญหาทางด้านอนามัยก็เกิดขึ้น เด็กปฏิบัติตนไม่ถูกสุขลักษณะ อีกทั้งการเรียนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จดีเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาดำเนินมามากกว่า 60 ปี (เริ่มมีอนามัยโรงเรียนตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2468) เพราะดูได้จากสถิติการเจ็บป่วยจากสถานพยาบาลมีอัตราส่วนมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะโรคภัยไข้เจ็บบางชนิดอาจจะควบคุมและป้องกันได้ เช่น

- โรคคอตีบ
- ไอกรน
- บาดทะยัก
- โปลิโอ
- วัณโรค
- อหิวาตกโรค
- ไทฟอยด์
- การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ

ฯลฯ

ถ้าการเรียนการสอนวิชาสุขศาสตร์ได้ผลตามที่ได้วางไว้ ก็จะทำให้สถิติการเจ็บป่วยตามสถานพยาบาลลดน้อยลงอย่างแน่นอน และเด็กเหล่านี้ได้รับการอบรมให้รู้จักปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง มีสุขนิสัยและทัศนคติทางสุขภาพอนามัย ให้เด็กเป็นผู้มีอนามัยดี มีสุขนิสัยที่ดีติดตัวไป และยังเป็นสื่อกลางนำความรู้ทางสุขภาพอนามัยมาเผยแพร่แก่ชุมชน แต่เนื่องจากเด็กมาจากครอบครัวที่แตกต่างกัน จึงนำเอานิสัยเคยชินมาปฏิบัติในโรงเรียน จึงเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการจัดสุขศาสตร์ในโรงเรียน

ปัญหาสุขศาสตร์ในโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน
2. ปัญหาที่เกิดขึ้นภายนอกโรงเรียน

1. ปัญหาสุขศาสตร์ในโรงเรียน แบ่งออกเป็น 7 ประเภท คือ

ปัญหาสุขศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนนั้น จะต้องได้รับการแก้ไขจากทางโรงเรียนโดยตรง เพราะปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะอยู่ใกล้ชิดเด็ก และเป็นแหล่งที่อบรมเด็ก ๆ ปัญหาต่าง ๆ มีดังนี้ คือ

1.1 ปัญหาสถานที่ตั้งโรงเรียน ต้องเป็นสถานที่สะดวกสบายต่อการคมนาคมไม่ห่างไกลหรือไม่อยู่ในชุมชนที่แออัดยัดเยียด ผู้คนไม่พลุกพล่านนัก ควรห่างไกลจากแม่น้ำ ลำคลอง สถานีรถไฟ สนามบินและริมถนนใหญ่ ถ้าหากจำเป็นควรจะมีรั้วรอบขอบชิด ปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ตั้งโรงเรียน ได้แก่

1) โรงเรียนตั้งอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม
2) ทางเข้าโรงเรียนสกปรก
3) บริเวณโรงเรียนคับแคบ ที่ต่ำทำให้มีน้ำขังเป็นหลุมเป็นบ่อ ชื้นแฉะ
4) เป็นแหล่งเพาะสัตว์นำโรคบางชนิด เช่น ยุง แมลงวัน ฯลฯ
5) เนื้อที่จำกัด ทำให้ไม่มีสนามกีฬาและที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ
6) รั้วรอบโรงเรียนไม่มี
7) มีเศษวัสดุที่อาจจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุ
8) รอบ ๆ โรงเรียนมีกองขยะส่งกลิ่นเหม็น

1.2 ปัญหาอาคารเรียน ซึ่งรวมถึงห้องเรียน ห้องอาหาร ห้องน้ำห้องส้วม และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ได้แก่

1) อาคารเรียนหลังคารั่ว แสงแดดส่องตลอดทั้งวัน ยกพื้นมีน้ำขังอยู่ข้างล่างเหม็นน้ำเน่า

2) ตัวอาคารผุพัง บันไดหัก หน้าต่างประตูชำรุดเป็นอันตราย

3) ห้องเรียนไม่มีฝากั้น ทำให้เสียงรบกวนจากห้องข้างเคียงอยู่ตลอดเวลา

4) ตัวอาคารมีมากชั้นหรือยาวเกินไป

5) ห้องน้ำห้องส้วมมีไม่พอ และที่ยังไม่ถูกสุขลักษณะหรือขาดการรักษาความสะอาดหรือไม่มิดชิดทำให้สัตว์หรือแมลงวันตอมหรือคุ้ยเขี่ยได้

6) โรงอาหารไม่มี หรือถ้ามีก็ไม่พอกับอัตราส่วนของนักเรียน นักเรียนต้องรับ-ประทานอาหารในห้องเรียน หรือบริเวณอื่น ๆ ทำให้เกิดความสกปรกและมีกลิ่นเศษอาหารเหม็นมีแมลงวันตอม

7) สนามเป็นป่ารก หรือเป็นหลุมเป็นบ่อหรือมีเศษวัสดุที่อาจจะเป็นอันตรายต่อเด็ก

8) แสงสว่างเข้าไม่ถูกทางหรือไม่พอเพียง

9) การถ่ายเทอากาศไม่ดี ตัวอาคารเรียนร้อนอบอ้าว

10) บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนมีเศษขยะ เศษกระดาษ เศษอาหาร ทำให้บริเวณสกปรกอยู่ทั่วไป

11) ห้องกีฬาในร่มไม่มี

1.3 ปัญหาตัวนักเรียน เป็นปัญหาต่อการเรียนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจและความรับผิดชอบของตนเองและบุคคลอื่น ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนที่แสดงออกนั้น ได้นำมาจากทางบ้าน ซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ได้แก่

1) ขาดการรักษาความสะอาดของตนเอง แต่งตัวสกปรก เสื้อผ้า รองเท้า ถุงเท้าสกปรกมอมแมม

2) ขาดการรักษาความสะอาดในส่วนรวม เช่น ทิ้งเศษกระดาษหรือขยะลงบนพื้นบ้วนน้ำลายหรือเสมหะในที่ไม่เหมาะสม ห้องน้ำห้องส้วมเมื่อใช้แล้วไม่ทำความสะอาดให้เรียบร้อย

3) ปัญหาการรับประทานอาหาร เช่น รับประทานอาหารที่สกปรก ซื้ออาหารที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย คือพวกของดอง ทีอฟฟี่ เป็นต้น

4) ปัญหาอนามัยในทางผม เล็บ หู ตา ฟัน ขาดการดูแลเอาใจใส่ ผมสกปรก เล็บยาว หูมีน้ำหนวก ตาแดง ฟันผุ ซึ่งจะเป็นปัญหาที่พบเสมอ ๆ

5) ปัญหานักเรียนพยายามหลีกเลี่ยงการบริการสุขภาพอนามัย ซึ่งทางโรงเรียนจัดให้ เช่น หนีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ

6) เด็กนักเรียนไม่นิยมรับการบริการหรือติดต่อรับการรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบัน

7) นักเรียนเรียนแต่ทฤษฎี ไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติเอง

1.4 ปัญหาผู้บริหารโรงเรียน เป็นอุปสรรคในการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน คือ

1) ขาดการอบรมทางด้านสุขศาสตร์ในโรงเรียนมา ทำให้ไม่เห็นความจำเป็นและความสำคัญในเรื่องสุขภาพของนักเรียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งพยายามเน้นแต่จะให้เรียนวิชาการอื่น ๆ ที่คิดว่ามีความสำคัญมากกว่า โดยลืมนึกถึงสุขภาพของนักเรียนนั้น มีความสำคัญมากในการเรียนวิชาการอื่น ๆ ต่อไป

2) ผู้บริหารมีความคิดว่าการจัดบริการสุขภาพอนามัย เช่น การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ถูกหลักสุขาภิบาล การจัดสถานที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจของเด็กนักเรียน และการส่งเสริมสุขภาพอนามัยเด็ก เป็นเรื่องเหลวไหล สิ้นเปลือง เป็นต้น

3) ผู้บริหารไม่ยอมรับรู้เรื่องสุขภาพอนามัยของเด็กนักเรียน โดยคิดว่าไม่ใช่ภาระหน้าที่ของทางโรงเรียน

4) ผู้บริหารไม่ยอมให้ความร่วมมือกับครู ในเรื่องการเรียนการสอน การจัดหาอุปกรณ์การสอนวิชาสุขศึกษา

5) ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า การบริการสุขภาพต่าง ๆ แก่นักเรียนไม่มีความจำเป็นแต่อย่างใดสำหรับนักเรียน

6) ผู้บริหารมีความคิดที่ผิด ๆ ที่ว่าวิชาสุขศาสตร์ให้ครูคนใดสอนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องได้รับการอบรมมาโดยตรง ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาหลักที่จะต้องแก้ไข

1.5 ปัญหาครูในโรงเรียน เป็นปัญหาการสอนสุขศาสตร์ในโรงเรียน คือ

1) ครูในโรงเรียนมุ่งแต่จะสอนวิชาการที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเดียวเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงสุขภาพอนามัยของนักเรียน

2) ครูขาดการติดตามผลทางสุขภาพของนักเรียน รวมทั้งไม่ให้บริการสุขภาพแก่นักเรียนอีกด้วย

3) ครูขาดความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับสุขศึกษา

4) ครูในโรงเรียนมีพฤติกรรมทางสุขภาพอนามัยไม่ดี ไม่ถูกสุขลักษณะ ตัวอย่างเช่น ครูแต่งกายไม่เรียบร้อย เสื้อผ้าสกปรก ผมยาวรุงรัง รองเท้าสกปรก ชอบทิ้งเศษกระดาษหรือก้นบุหรี่อยู่ทั่วไป ตลอดจนพฤติกรรมอื่น ๆ ที่แสดงออกมาทำให้เด็กนักเรียนเอาอย่างได้ และมีครูจำนวนไม่น้อยที่สอนเด็กในทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติครูไม่เคยปฏิบัติเลย

1.6 ปัญหาเจ้าหน้าที่อื่น ๆ เป็นปัญหาต่อสุขศึกษาในโรงเรียน คือ

1) เจ้าหน้าที่ภารโรงแต่งตัวสกปรก เสื้อผ้าซักไม่สะอาดมีกลิ่นเหม็น และมีพฤติ-กรรมที่ผิด ๆ เช่น ถ่มน้ำลาย ขากสะเหลด สั่งน้ำมูกเช็ดไปทั่ว

2) แม่ค้า พ่อค้า และคนเสริฟอาหารแต่งตัวสกปรก การล้างภาชนะและของใช้ไม่สะอาด อาหารไม่มีฝาชีปิดปล่อยให้แมลงวันตอม

3) แม่ค้า พ่อค้า ไม่มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาหารวิทยา ทำให้ขาดคุณค่าทางอาหาร

4) พยาบาลโรงเรียนทำหน้าที่เพียงแต่การให้การพยาบาล หรือการปฐมพยาบาลมากกว่าการป้องกัน

5) เจ้าหน้าที่แพทย์ พยาบาลไม่มีหรือถ้ามีก็มีไม่พอ

1.7 ปัญหาด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน พอสรุปได้ดังนี้

1) ครูผู้สอนเน้นหนักไปในทางท่องจำในเนื้อหาของบทเรียนมากกว่าที่จะให้เด็กกระทำหรือปฏิบัติจริง

2) ครูผู้สอนสอนเฉพาะในชั่วโมงเท่านั้น ไม่มีการติดตามผลหรือให้คำแนะนำพิเศษแต่อย่างใด

3) ขาดการบริการสุขภาพอนามัย ทำให้การสอนไม่ได้เน้นการปฏิบัติ

4) ขาดอุปกรณ์การสอนวิชาสุขศึกษา ทำให้เด็กไม่เข้าใจอย่างแท้จริง

5) ครูผู้สอนไม่แสดงให้เห็นความสำคัญของวิชาสุขศึกษา

6) ขาดครูที่มีความรู้ทางด้านสุขศึกษาอย่างแท้จริง ทำให้สอนไม่ได้

2. ปัญหาภายนอกโรงเรียน

สิ่งแวดล้อมของชุมชน หรือละแวกบ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่ มีอิทธิพลต่อการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างมาก คือ

1) โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีสุขาภิบาลที่ผิด ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่ผิด ๆ และจะเป็นอุปสรรคในการดำเนินโครงการศึกษาของโรงเรียน

2) ชุมชนมีพฤติกรรมต่อต้านการรักษาทางแพทย์สมัยใหม่

3) ผู้ปกครองนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน

4) เจ้าหน้าที่ต่อไปนี้มีไม่พอ คือ

- แพทย์
- ทันตแพทย์
- ทันตนามัย
- นักสุขาภิบาล
- นักสุขศึกษา
- นักโภชนาการ
- เจ้าหน้าที่สาธารณภัย

ฯลฯ

3. สรุป

ปัญหาสุขศาสตร์ในโรงเรียนที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ได้แก่ ปัญหาสถานที่ตั้งโรงเรียน อาคารเรียน ตัวนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่อื่น ๆ และปัญหาด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นภายนอกโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีสุขาภิบาลที่ผิด ชุมชนมีพฤติกรรมต่อต้านการรักษาทางแพทย์สมัยใหม่ ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ มีน้อย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาไม่ได้ผลเต็มที่ อุปสรรคต่าง ๆ ควรจะได้รับการพิจารณา เพื่อสุขภาพอนามัยของนักเรียน

4. คำถามและกิจกรรมท้ายบทที่ 2

1. ท่านจงระบุปัญหาของสุขศาสตร์ในโรงเรียน และภายนอกโรงเรียนนั้น มีอะไรบ้าง
2. ท่านจงอภิปรายปัญหาของสุขศาสตร์ในโรงเรียนที่เกิดจากภายในและภายนอกโรงเรียน พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย